Írta: Márton József
2015. november 09. hétfő, 17:20

A közelmúltban környezetemben meghalt egy csodálatos asszony, és nekem jutott a fájdalmas megbízatás, hogy a ravatalán elbúcsúztassam. Az ott elhangzottakat szeretném itt, most Önökkel megismertetni. Hogy miért? Nem csupán, mert a távozó kiváló ember volt, aki méltó a szélesebb publikum figyelmére is. Ez önmagában nem késztetett volna erre a lépésre, hiszen sok nagyszerű kisember hal meg naponta, akikről nem írnak az újságok. Az igazi ok, amiért a nyilvánossághoz fordulok, az illető származása. Régóta élek már egy népes roma família közelében, amelynek az elhunyt volt a családfője. Ebben a közösségben szerzett élettapasztalataim alapján érzek késztetést, hogy a magyar-cigány közeledés érdekében megszólaljak. Mint magyar értelmiségi. Ráébredtem, hogy a legtöbb, amit ez ügyben tehetek, ha a laudációmban foglaltakat közreadom.

A téma sajnos aktuális hazánkban. Meghökkentően sok honfitársunk van, akik a romákat még mindig alacsonyabb értékű embereknek képzelik. „Rossz népek nincsenek, de vannak bitangok mindenféle népben”, írja a költő. Nem vall jóindulatra, ha hitványai alapján ítélünk el egész népeket. Jószándékú előítéletesek, figyeljetek inkább legjobbjaikra! Akkor talán másként látjátok a cigányságot (is). Nem méltó a felvilágosodás szelleméhez embertársaink lebecsülése, csak azért, mert más népcsoporthoz tartoznak. Az emberi minőség nem ettől, hanem az egyén kvalitásaitól függ.

A búcsúbeszéd:

Kedves gyászoló rokonaink és barátaink! Harminc évvel ezelőtt, az akkori agrárminisztérium földszinti csemegeboltjában két eladónő dolgozott. Az egyik szőke volt, barátságtalan és lassú, a másik fekete, kedves és fürge. Erzsikének hívták. Én mindig úgy helyezkedtem a vásárlásnál, hogy nála kerüljek sorra. Ösztönösen vonzódtam hozzá. Úgy hozta a sorsom, hogy elkerültem a minisztériumból, egyetemre mentem tanítani.

Erzsikét jóidéig nem láttam. A tanszékünkre akkoriban került egy fiatal asszisztensnő. Hamarosan szerelmes barátság szövődött közöttünk. Amikor Erika bemutatott az édesanyjának, azzal az Erzsikével találtam magam szemben, akihez a minisztériumban vásárolni jártam. Szerbusz Márton, köszönt mosolygósán. Akit az én lányom szeret, az közénk tartozik. Isten hozott mihozzánk, mondta és egy pillanat alatt befogadott a családjába. így

kezdődött a mi sírig tartó szívbéli barátságunk. Egyetlen sértő szó soha el nem hangzott közöttünk, becsültük és kedveltük egymást. Ezért távozásod nekem nem kevésbé fáj, mint vérségi hozzátartozóidnak.

Megismerkedésünk idején Erzsikém egy kis sufniban laktatok Papóval Rákoscsabán, ingoványos telketek hátsó sarkában. Önfejű úrad eladta a fejetek fölül

csepeli tömbházas lakásotokat, mert kertes, emeletes házat álmodott a családjának. Hozzákezdett az építkezéshez, de pénze, egészsége nem maradt befejezni. Miután korán megözvegyültél, ez a gond rád maradt. Muszáj volt feladnod kellemes állásodat, akkor már a miniszterhelyettes titkárságán voltál, és piacra mentél dolgozni, mert sok pénz kellett az építkezéshez. Dolgoztál látástól vakulásig, és évek múlva, a fiad segedelmével csak felépült a házatok. Valóra váltottátok Papó álmát. Kényelmes lakásokat teremtettetek benne magatoknak, gyerekednek, unokáidnak és társaiknak. Otthonotok igazi vendégháza lett tágabb, népes famíliádnak: négy testvérednek, azok családtagjainak, rokonoknak, barátoknak. Jó volt nálatok lennünk, mert sugárzott ránk a szereteted, és elhalmoztál minden földi jóval. Ragyogtál a boldogságtól, amikor szeretteid körülvettek. Ezek a családi összejövetelek alighanem életed legszebb pillanatai közé tartoztak. A szívünk megszakad, hogy soha többé nem élvezhetjük társaságodat.

A házatok elkészült, de a gürcölés megmaradt. Továbbra is tizenkétóráztál a piacon, mert a családban valaki mindig rászorult a segítségedre. És te dugdostad a pénzt hol ennek, hol annak a gyerekednek, unokádnak, testvérednek. Te nem vártál segítséget senkitől, de mindenkinek adtál, akinek szüksége volt rá. Tekintélyben első voltál a családban, de a fogyasztásban mindig utolsó. A jót, a többet odaadtad családtagjaidnak. Te beérted azzal, ami maradt. Nem csak meleg, szép szavaiddal, hanem tettekkel, cselekvőén szerettél minket.

A családodnak szentelted az életedet, de ezt nem tekintetted önfeláldozásnak. Magától értetődő volt számodra, hogy segíts szeretteidnek. Életed értelme volt, hogy szolgáld a családodat. Ugyanakkor uralkodtál is fölötte, de nem erőszakkal, hanem a szíved által, Bartája voltál hozzátartozóidnak, nem parancsolója. Előtted minden problémánkat kendőzetlenül szóba lehetett hozni. Veled az őszinte, bensőséges beszélgetések természetesek voltak. Ami szíveden a szádon, vitáztál velünk, és egyenesen kimondtad a véleményedet. Ugyanakkor megértő és elfogadó voltál szeretteid iránt. Elnézted a gyarlóságainkat, nem tudtál haragot tartani, olyannak szerettél minket, amilyenek vagyunk. Ahogy a Föld forog a tengelye körül, úgy forgott a famíliád körülötted. Te voltál a középpontja, a kohéziós ereje, ami összetartotta. Hiányod pótolhatatlan. Nélküled nekünk a világ többé nem lehet olyan, mint veled volt.

Kevés hozzád hasonló dolgos embert láttam életem során. Anyám volt ilyen. Folyvást hajtott a tenniakarás vágya. A tétlenség idegesített. Mindig kerested a munkát, vagy a munka talált meg téged. Állandóan csináltál valamit, tettél-vettél, jöttél-mentél. Az aktivitás volt az életformád. Amíg egészséges voltál, ritkán láttunk fáradtnak, nem mutattad, nem panaszkodtál. Kifogyhatatlannak látszott az életerőd. Nem csak a munkát bírtad, de szilárdan álltái a lábadon az élet viharaiban is. Határozott voltál, amikor választ elé kerültél, önállóan cselekedtél, amikor kellett.

Nem hajladoztál a széljárás szerint, hanem a saját iránytűdet követted. Magadból merítettél erőt, ha problémád volt, és nem vártad mástól a megoldást. Nem mutattad, de alighanem büszke voltál az életerődre! Sokáig megtörhetetlenül szívósnak tűntél. Nem adtad meg magad a gyilkos kór többszöri támadása előtt sem. Még te vigasztaltál minket, amikor a kés alá mentél, hogy ne aggódjuk, legyűrsz te minden bajt. A legutolsó roham mégis ledöntött. Két hónapja még piacoztál. Húsvét után hirtelen lettél rosszul. Drámaian gyötrelmes volt a végső utad, neked is, nekünk is. De az utolsó óráid csendesek lettek. A lányod ült az ágyad mellett és fogta a kezed, amikor pillekönnyűn kiszállt belőled a lélek. Mozdulatlan arcod olyan szép, mintha mosolyognál. Nem rettenettel, hanem szelíd nyugalommal mentél el. Az égiek népessége egy gyönyörű lélekkel gazdagodott. Szerénységedben kicsinek látszottál, de mi tudjuk, hogy nagy ember voltál. Szörnyű, hogy rólad mostantól már csak múlt időben beszélhetünk.

Boldog volt-e az életed Erzsiké? Elejétől a végig szakadatlan boldogság nem létezik. A kor, a hely korántsem volt ideális, ahol élned adatott, de alkalmazkodtál hozzá, és mindent megtettél, hogy az adott körülmények között jóvá tedd magad és hozzátartozóid életét. Eseményekben gazdag, változatos volt az életutad. Előfordultak benne szomorú és felemelő események egyaránt. Az alkalomhoz illően, én most csak a jóra emlékeztetek. Ifjúkori szerelmedhez mehettél férjhez, és vele élhettél. Papó volt az egyetlen férfi az ágyadban. A női tisztaság, az asszonyi hűség megtestesítője voltál. A későbbi megpróbáltatások idején is mindig odaadó társa maradtál. Szültél és felneveltél két jó és okos gyereket. Elégedett lehettél fiaddal, aki komoly szakmában lett tekintélyes vállalkozó, és teremtett független, polgári egzisztenciát. Büszke voltál különös szépségű lányodra, aki az évek során két diplomás elismert pedagógussá képezte magát. Örültél, hogy a gyerekeid műveltebbek lettek nálad, hogy tudásban feltörtek abból a mélyvilágból, ahonnan te jöttél. Nem lettél kishitű attól, hogy gyerekeiddel szemben neked csak érettségid van, mert érezted, hogy lélekben úgyis felülmúlhatatlan vagy. Született és felnőtt három szép és kedves lányunokád, akik kedvtelve töltötték veled az időt, és sokat sündörögtek, csacsogtak Erzsi mamijuk körül. Körülvett téged a testvéreid szeretete is. Vitathatatlanul te voltál előttük a primus inter páres, első az egyenlők között. Mint legidősebb, az anyjuknak is tekintetted magad. Anyátok halála után magától értetődően vállaltad magadra a családfői szerepet, és ezzel a felelősséggel törődtél testvéreiddel. Nálad futottak össze, akár öröm, akár baj érte őket. Számon tartottad minden hozzátartozód név-és születésnapját, és bensőséges családi ünnepségeket tartottál nekik

házatokban. Ritka szerencse, hogy megélhetted dédunokád születését. Még szinte látom, milyen meghatottan dajkálgatod. Kedvelted a zenét. Maradék idődben szívesen hallgattál muzsikát rádióban, tévében. Ismertél régi szép

Ha most mondanám, még hozzátenném: Erzsikém, voltál, aki voltál, szükségszerűen ember és véletlenül cigány. A Homo Sapiens faj kiválósága és a cigányság egyik legjobbika. Tisztelni és szeretni való ember.

Mondható persze és sokan bizonyára vallják is, hogy Erzsiké nem tipikus, hanem kivételes eset. Nem lehet róla az egész cigányságra következtetni. Természetesen nem. Ahogy az emberi nagyság más népeknél sem általános, hanem viszonylag ritka és mindig sajátos. Bármely emberi sokaság egyénileg roppant változatos összetételű. Benne mi középszerűek vagyunk messze legtöbben, sajnos. Kimagaslóak kevesen vannak, mint ahogy gyengék és kirívóan rosszak is, szerencsére. (Haranggörbe) Erzsiké kétségtelenül kivételes ember volt, de vajon kivételesen volt-e az, merthogy cigánynak született? Ugyan! Rajta kívül, de az ő vonzáskörében sok derék cigányembert ismertem meg, tanultam meg tisztelni és kerültem velük barátságba. Minden porcikám tiltakozik, hogy összekeverjék őket a romák között (is) előforduló linkekkel, haszontalanokkal és bűnözőkkel. Felháborítóan embertelen az ilyen összemosás, amitől a rendes cigány többség sokat szenved. A sorsom úgy hozta, hogy hosszú idő óta élek elvegyülve roma származású jóemberek között. Ezért szívügyem nekem, hogy mi, a nemcigány többség jóhiszeműen viszonyuljunk a velünk sorsközösségben élő cigánysághoz. Nem mellesleg: ők is magyarok. Nem csupán elveim, hanem tapasztalataim alapján is vallom, hogy a cigányok nem alávalóbbak a többi népnéi. A népeknek vannak sajátosságaik, amik szerint különböznek egymástól, a másságuknak azonban nincs fokozata, csak realitása van. A népek nem sorolhatók minőségi osztályokba, hanem egyenértékűek. Mind biológiájuk, mind kultúrájuk szerint. Lehet ezt egyáltalán vitatni napjainkban? Lehet persze, hiszen látjuk, de viszályhoz vezet. És nem illő a mai korszellemhez.

Gondoljatok Erzsikére! Mint egy hazánkban sokak által lebecsült „fajta” kicsi nagyemberére! - mondom végezetül azoknak, akik az övéktől különböző népekkel, népcsoportokkal szemben lekicsinylőek vagy ellenségesek. Emlékezzetek utolsó kívánságára, amit hozzátartozóikhoz intézett, de ti is magatokra vehetitek: Legyen béke és barátság közöttetek! Nagy szavak? Talán. De ezen múlik a sokszínű emberiség jövendője az egész földön.

Gondoljatok Erzsikére! Méltó rá, hogy a neve szállóigévé váljon minden előítéletességgel szemben.